

WYŻSZA SZKOŁA
INFORMATYKI I ZARZĄDZANIA
z siedzibą w Rzeszowie

Instytut Strategii
Żywnościowych
Grunt

Sprawozdanie z prezentacją rekomendacji

Warszawa—Rzeszów, 2025

Rezultat projektu „Jaka polityka żywnościowa dla Rzeszowa?” realizowanego na podstawie umowy nr MNiSW/2024/DAP/323 w ramach zleconego przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego zadania pt. „Jaka polityka żywnościowa dla Rzeszowa?”. Zadanie finansowane jest ze środków Ministra.

Minister Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Kontekst globalny i lokalny miejskich polityk żywnościowych

postępująca urbanizacja, oddzielenie wsi od miasta

72% populacji Europy mieszka w miastach, miasteczkach i na przedmieściach.

Przestrzenne i funkcjonalne rozdzielenie miejsc produkcji żywności od jej konsumpcji.

procesy demograficzne

Tylko około 12% rolników w UE ma mniej niż 40 lat. W Polsce średnia wieku rolnika to ponad 50 lat. (Powszechny Spis Rolny 2020).

zmiana klimatu

Ekstremalne zjawiska pogodowe, susze i powodzie zaburzają globalne łańcuchy dostaw żywności, zwiększając ryzyko niedoborów i wzrost cen.

kryzysy geopolityczne

Rosną napięcia geopolityczne i ryzyko konfliktów m.in. o zasoby. Bezpieczeństwo żywnościowe jako kwestia strategiczna.

Wrażliwość systemu żywnościowego Polski

- Spadająca liczba gospodarstw
- Import surowców (np. nawozy, pasze)
- Słaba pozycja rolników względem handlu i dystrybucji
- Wysokie ceny energii
- Brak rozpoznawalnych marek
- Monokultury, intensywne rolnictwo
- Brak silnych lokalnych systemów żywnościowych

**Tylko 42% polskich rolników wierzy,
że ich gospodarstwo przetrwa
następną dekadę.**

(More in Common, 2025)

Żywność jako infrastruktura krytyczna

Wrażliwość miast:

- wysoka zależność od logistyki „just in time”,
- długie łańcuchy dostaw,
- brak zapasów i magazynowania,
- ograniczony dostęp do lokalnej żywności,
- nierówności żywieniowe,
- rosnące ryzyka klimatyczne i geopolityczne

Co te procesy oznaczają dla miast?

- Większe zapotrzebowanie na żywność.
- Większa zależność od zewnętrznych źródeł żywności.
- Wzrost znaczenia logistyki, transportu i magazynowania żywności.
- Ryzyko zakłóceń w dostawach żywności wskutek ekstremalnych zjawisk pogodowych i napięć geopolitycznych.

**Miasta są
elementem
bezpieczeństwa
żywnościowego**

Odpowiedzialność miast za bezpieczeństwo żywnościowe

🛡️ **Zabezpieczenie dostępu do żywności i wody** w sytuacjach kryzysowych

Podstawa prawna:

Ustawa o ochronie ludności i obronie cywilnej z 5 grudnia 2024 r.

➡️ Art. 33 ust. 3: samorządy muszą być w stanie zapewnić żywność przez co najmniej 3 dni.

Wyzwanie praktyczne:

W czasie kryzysu to samorządy odpowiadają za szybkie reagowanie i zaopatrzenie mieszkańców.

Kluczowe pytania:

- Na ile gminy są przygotowane do realizacji tego obowiązku?
- Skąd samorządy mają brać żywność w razie kryzysu?
- Jak wygląda dziś samowystarczalność lokalna?
- Co wiemy o:
 - lokalnej produkcji,
 - magazynach i infrastrukturze chłodniczej,
 - możliwościach przetwórczych,
 - logistyce dystrybucji?

Czym jest odporność?

Zdolność miasta i obszaru funkcjonalnego do:

- **absorbowania wstrząsów (logistycznych, rynkowych, klimatycznych),**
- **szybkiego mobilizowania zasobów, reagowania i odzyskiwania funkcji,**
- **adaptacji i transformacji.**

Proces oparty m.in. na: dywersyfikacji, lokalności, współpracy i redundancji.

Dlaczego lokalność wspiera odporność?

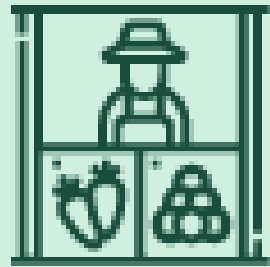
- **Mniejsze ryzyko przerw w dostawach.**
- **Krótszy dystans = mniejsza zależność od energii i paliw.**
- **Lepsza kontrola jakości i śladu środowiskowego.**
- **Większa elastyczność w sytuacjach kryzysowych.**
- **Lokalna gospodarka = silniejsze społeczności.**

Czym są miejskie polityki żywnościowe?

Miejska polityka żywnościowa to strategia miasta, która łączy kwestie zdrowia, ekologii, gospodarki i sprawiedliwości społecznej poprzez system żywnościowy.

Cele polityki żywnościowej miasta

lepszyny dostęp do lokalnej żywności

Dążenie do tego, by wszyscy mieszkańcy niezależnie od dochodów mieli łatwy dostęp do świeżej, lokalnej żywności.

zdrowie mieszkańców

Celem może być zmniejszenie chorób dietozależnych, takich jak otyłość czy cukrzyca.

jakość życia

Wsparcie lokalnej gospodarki (miejsca pracy w sektorze rolnym, gastronomicznym i przetwórczym)

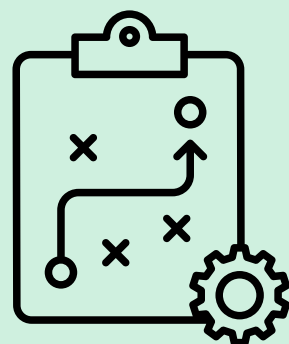
Ochrona
bioróżnorodności

bezpieczeństwo

Zwiększenie odporności na kryzysy poprzez m.in. wspieranie lokalnych źródeł produkcji i dystrybucji żywności.

Co może obejmować polityka żywnościowa?

planowanie przestrzenne

Targowiska
Ogrody działkowe
Ogrody społeczne
Ogrody przyszkolne
Farmy miejskie
Ochrona ziemi rolnej

Infrastruktura i logistyka

Lokalne centra dystrybucji
Wsparcie dla systemów
dostaw od rolnika do domu
Systemy chłodnicze i
magazyny miejskie
Transport niskoemisyjny

Edukacja i komunikacja

Programy edukacyjne w
szkołach
Kampanie społeczne (np.
marnowanie żywności)
Warsztaty i wydarzenia
wokół żywności
Edukacja dorosłych

Polityka społeczna

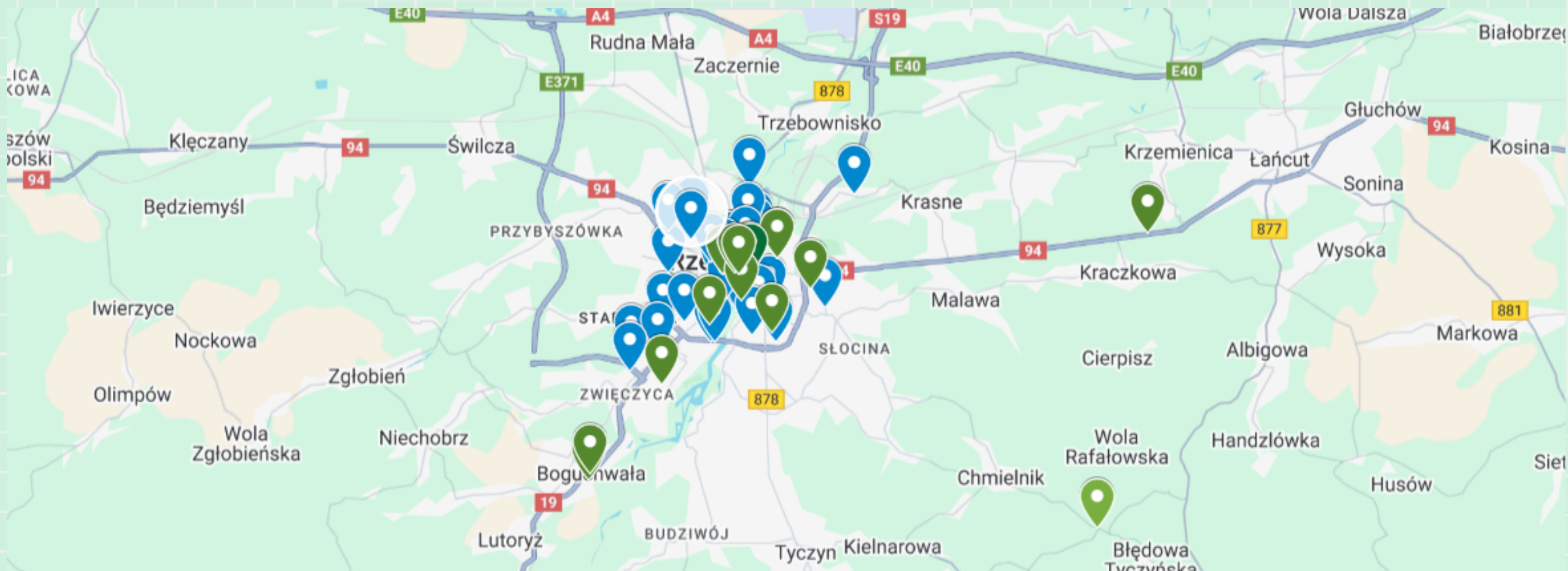
Banki żywności i
punkty foodsharingu
Bony lub karty
żywnościowe
Programy
integracyjne

Jak polskie samorządy realizują politykę żywnościową?

Miasta nie są zobowiązane do posiadania polityk żywnościowych, ale podejmują działania z tego obszaru:

- metodą prób i błędów
- po kawałku
- najpierw działanie dopiero potem dokument strategiczny
- w partnerstwie z mieszkańcami i organizacjami pozarządowymi
- korzystając z doświadczeń innych
- uwzględniając lokalne uwarunkowania
- wykorzystując zasoby własne
- wykorzystując fundusze unijne
- realizując kilka zadań w ramach jednego projektu

Rzeszowski system żywnościowy i jego potencjał

Rynek globalny
22 Biedronki
ok. 96 Żabek
7 Lidlów
13 Delikatesów Centrum
i wiele innych

Miasto

**Konsumenci i
konsumentki**

Rynek lokalny
Podkarpacki Bazar
miejskie targowiska
Lokalni rolnicy
Gospodarstwa ekologiczne
Mali przetwórcy
Inkubator Przetwórstwa
Lokalnego w Błażowej
Mlekomat Tyczyn
lokalne restauracje,
piekarnie, cukiernie
placówki publiczne
kooperatywy, spółdzielnie
Agrohurt

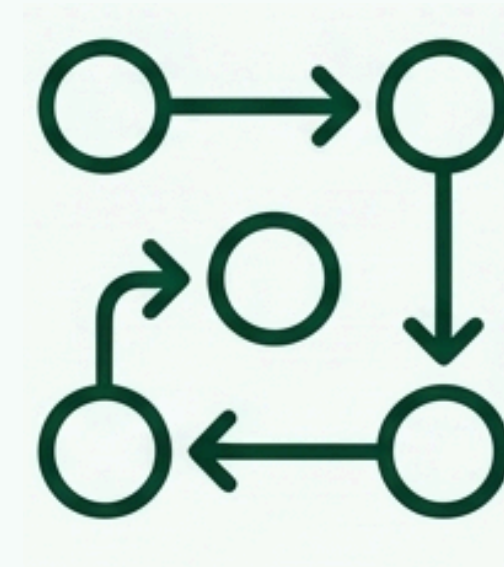

Urząd Miasta Rzeszowa
Wydział Klimatu i Środowiska
Wydział Pomocy Społecznej
Urban Lab Rzeszów

Rolnicy
Mali przetwórcy
ODR
Inkubator Przetwórstwa
Lokalnego
Grupa mieszkańców

Rolnicy ekologiczni
Mali przetwórcy
ODR

Instytucje naukowo-badawcze
Szkoły, przedszkola, żłobki
Bank Żywności, organizacje
pozarządowe
ODR, UM

Biuro Rozwoju Miasta Rzeszowa
Wydział Gospodarki Komunalnej
Wydział Marki Miasta, Współpracy
Gospodarczej i Turystyki
MOPS
Zarząd Zieleni Miejskiej
Zarząd Transportu Miejskiego
Urban Lab Rzeszów
Gminy ROF
Rada Miasta Rzeszowa oraz Rady
Gmin ROF
Urząd Marszałkowski

Działkowcy
Właściciele ogródków przydomowych
Odpowiednie wydziały UM
Miejska Administracja Targowisk i
Parkingów
Podkarpacka Izba Rolnicza
Organizacje pozarządowe
Rolnicy

Gastronomia
Instytucje publiczne i system żywienia
zbiorowego
Odpowiednie wydziały UM
Miejska Administracja Targowisk i
Parkingów
Podkarpackie Centrum Hurtowe
Agrohurt S.A.
Klaster Podkarpackie Smaki
Spółdzielnie i organizacje producentów
Spółdzielnie mieszkaniowe

Podkarpackie Centrum Hurtowe
Agrohurt S.A.
Klaster Podkarpackie Smaki
Spółdzielnie i organizacje producentów
Podkarpacka Izba Rolnicza

Dlaczego miejska polityka żywnościowa jest dziś strategiczną koniecznością?

- **Kontekst globalny**

rosnąca niestabilność globalnych łańcuchów dostaw, zmiany klimatyczne i presja geopolityczna zmuszają miasta do budowania lokalnej odporności

- **Wyzwanie lokalne**

Rzeszów, jako dynamicznie rozwijające się miasto w regionie o podwyższonym ryzyku, potrzebuje kompleksowej strategii zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego swoim mieszkańcom

- **Polski kontekst**

Miasta takie jak Kraków i Wrocław już wdrażają własne strategie żywnościowe, tworząc rady ds. żywności i przystępując do inicjatyw międzynarodowych (np. Pakt Mediolański). Rzeszów ma potencjał dołączyć do grona liderów.

Opracowanie polityki żywnościowej to nie tylko odpowiedź na kryzysy, ale także inwestycja w zdrowie publiczne, lokalną gospodarkę, jakość życia i zrównoważony rozwój.

Metodologia badawcza

Proces badawczy składał się z dwóch komplementarnych komponentów:

- analizy danych zastanych (desk research),
- eksploracyjnego badania jakościowego, obejmującego indywidualne wywiady pogłębione oraz wywiad grupowy.

Etap 1: Analiza danych zastanych i mapa interesariuszy

Etap 2: Eksploracyjne badanie jakościowe

Badanie jakościowe (wywiady IDI oraz FGI) zostało przeprowadzone w okresie od maja do września 2025 roku na terenie Rzeszowa i Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Metodologia badawcza

Proces badawczy składał się z dwóch komplementarnych komponentów:

- analizy danych zastanych (desk research),
- eksploracyjnego badania jakościowego, obejmującego indywidualne wywiady pogłębione oraz wywiad grupowy.

Etap 1: Analiza danych zastanych i mapa interesariuszy

Etap 2: Eksploracyjne badanie jakościowe

Badanie jakościowe (wywiady IDI oraz FGI) zostało przeprowadzone w okresie od maja do września 2025 roku na terenie Rzeszowa i Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Mapa interesariuszy

Diagnoza potencjału

1. Potencjał strategiczny i zarządczy

Gotowość instytucjonalna i rosnąca świadomość władz miasta.

2. Potencjał produkcyjny i środowiskowy

Unikalne zasoby rolne w granicach miasta i silne zaplecze produkcyjne ROF.

Filary
systemu żywnościowego
Rzeszowa

3. Potencjał krótkich łańcuchów dostaw

Istniejąca infrastruktura handlowa i logistyczna gotowa do wzmocnienia.

4. Potencjał edukacyjny i społeczny

Silne zaplecze akademickie, aktywne organizacje i dobre praktyki w placówkach oświatowych.

Wyzwania

- **Wyzwania strategiczne i zarządcze**

- ❖ Brak kompleksowej, zintegrowanej strategii
- ❖ Praca w izolacji i brak koordynacji
- ❖ Wyzwania polityczne i braku priorytetu

- **Ograniczenia prawne i regulacyjne**

- ❖ Ograniczenia w ustanawianiu polityki
- ❖ Bariery w zamówieniach publicznych
- ❖ Regulacje dotyczące marnowania i darowizn żywności

Wyzwania cd.

- **Ograniczenia zasobowe i kompetencyjne**
 - ❖ Brak stałego finansowania
 - ❖ Deficyt kompetencji i zasobów ludzkich
- **Wyzwania rynkowe i produkcyjne**
 - ❖ Konkurencja i brak lokalnych rynków zbytu
 - ❖ Zmiany w użytkowaniu gruntów
 - ❖ Brak informacji i promocji

Wyzwania cd.

- **Wyzwania infrastrukturalne i bezpieczeństwa kryzysowego**
 - ❖ Przygotowanie na wypadek kryzysu
 - ❖ Logistyka pomocy żywnościowej
 - ❖ Kontrola jakości żywności

Podział rekomendacji

1: Szybkie zwycięstwa (quick wins) i niska bariera wdrożenia

Te działania można rozpocząć przy minimalnych kosztach i zasobach, a jednocześnie przynoszą natychmiastowe korzyści interesariuszom (producentom i konsumentom) poprzez zwiększenie widoczności i poprawę komunikacji.

2: Średni poziom trudności i wysoki zwrot

Te rekomendacje wymagają zmian organizacyjnych w administracji miejskiej, większej koordynacji międzywydziałowej oraz strategicznego planowania infrastrukturalnego, ale stanowią niezbędny pomost do wdrożenia kompleksowej polityki.

3: Złożona transformacja systemowa (długoterminowe zaangażowanie)

Te rekomendacje stanowią fundament transformacji i wymagają długoterminowej stabilności politycznej, znaczących zasobów finansowych oraz wprowadzenia zmian regulacyjnych i strategicznych.

Szybkie zwycięstwa (quick wins) i niska bariera wdrożenia

Stworzenie cyfrowej
bazy lokalnych
producentów
i produktów
(Mapa Żywności)

Efektywna
komunikacja
i zaangażowanie
mediów
społecznościowych

Wzmocnienie
edukacji
behawioralnej
w szkołach
i przedszkolach

Usprawnienie
logistyki
darowizn żywności
(Food Waste)

Średni poziom trudności i wysoki zwrot

Ustanowienie
Międzywydziałowego
Koordynatora
Polityki Żywnościowej
(Zarządzanie)

Inwestycje w lokalną
infrastrukturę
rynkową

Zintensyfikowanie
współpracy
w ramach ROF
i budowanie Hubów
Dystrybucyjnych

Szkolenie
kadr miejskich

Złożona transformacja systemowa (długoterminowe zaangażowanie)

**Ustanowienie
(i sformalizowanie)
Rady ds. Żywności**

**Wprowadzenie
systemowych
zamówień
publicznych
promujących
lokalność**

**Zabezpieczenie
strukturalnego
finansowania
polityki
żywnościowej**

**Opracowanie
i przyjęcie
kompleksowej
Strategii
Żywnościowej
Rzeszowa i ROF**

**Planowanie
przestrzenne
i bezpieczeństwo
kryzysowe (Ochrona
gruntów i produkcja
miejska)**

Metafora dla zrozumienia procesu:

Transformacja lokalnego systemu żywnościowego Rzeszowa jest jak budowa skomplikowanego, samowystarczalnego organizmu: **najpierw musimy zbudować układ nerwowy (komunikacja i koordynacja w sekcji A i B)**, aby różne organy (wydziały, rolnicy, konsumenci) mogły się wzajemnie widzieć i słyszeć.

Dopiero gdy komunikacja jest płynna, możemy **zainwestować w szkielet i mięśnie (polityka i infrastruktura w sekcji C)**, takie jak magazyny, regulacje przetargowe i trwałe finansowanie, które zapewnią systemowi siłę i stabilność na lata.

Jeśli zaczniemy od budowy mięśni (inwestycji w infrastrukturę), zanim stworzymy spójny układ nerwowy (politykę i koordynację), inwestycje te mogą okazać się nieefektywne.

Ilustracja Gosi Zmysłowskiej z raportu © CoopTech Hub

Rezultat projektu „Jaka polityka żywnościowa dla Rzeszowa?”
realizowanego na podstawie umowy nr MNiSW/2024/DAP/323
w ramach zleconego przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego
zadania pt. „Jaka polityka żywnościowa dla Rzeszowa?”.

Zadanie finansowane jest ze środków Ministra.

Minister Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego
